

«Усе це пече до болю!»

50

Ольга КРАСОВСЬКА,
Микола БІЛОКОПИТОВ (фото)

Уже сама тема парламентських слухань «Освіта в сільській місцевості: кризові тенденції та шляхи їх подолання» вказувала на існування прірви між навчальною галуззю міста і села. — Не повинно бути відмінностей між сільською і міською освітою, повинна бути одна якісна, доступна освіта України. — розпочав дискусію головуючий, заступник Голови Верховної Ради України Микола Томенко. — Якщо освітні заклади зникнуть з території сільської місцевості, ми втрачатимемо й українське село. Без радикальних змін бюджету є загроза бодай середньостабільному стану фінансування сільської освіти в Україні.

м. Київ, 14 березня

— Проблеми розвитку навчальних закладів у сільській місцевості особливо загострилися в період переходу економіки на ринкові відносини, коли освіта на селі залишилася поза увагою аграрних та інших виробництв, — долучився до розмови доповідач, **перший заступник міністра освіти і науки, молоді та спорту Євген СУЛІМА**. — Важкі умови праці та низький рівень заробітної плати не дають змоги повноцінно забезпечувати життєві потреби сільського населення, повною мірою реалізувати права сільських дітей, їхній повноцінний розвиток, соціалізацію... Як свідчать дані Інституту демографії, за останні 20 років кількість учнів, які навчаються в селі, зменшилася майже на 800 тисяч, а кількість навчальних закладів — майже на 2 тисячі... Пункт 2 статті 14 Закону України «Про загальну середню освіту» чітко регламентує, що наповнюваність класів у загальноосвітніх навчальних закладах, розташованих у селах, селищах, визначається демографічною ситуацією, але повинна становити не менш як п'ять осіб. Більшість освітян пропонують зменшити кількість до трьох. Звертаємося до Верховної Ради з пропозицією внести зміни до закону та встановити менший показник.

Свідкоповідач **Максим ЛУЦЬКИЙ**, голова Комітету Верховної Ради з питань науки і освіти з-поміж основних негативних тенденцій назвав збільшення мало-

комплектних шкіл і зменшення учнівського контингенту, зниження рівня соціально-педагогічного та психологічного супроводу навчально-виховного процесу, погіршення забезпечення навчальних закладів якісними педагогічними кадрами, відсутність системи ефективного морального й матеріального стимулювання праці вчителя, проблему із забезпеченням шкіл учителями іноземної мови, інформатики, а також викладачами предметів із природничого циклу, обмежений доступ учнів загальноосвітніх навчальних закладів до позашкільної освіти.

Підтримав ораторів і **президент Національної академії педагогічних наук України Василь КРЕМЕНЬ**:

— Органам влади на місцях треба мати сміливість і відповідальність разом із сільськими громадами прийняти рішення про доцільність існування того чи іншого навчального закладу... Потрібно реалізувати як мінімум три завдання. Перше — завершити здійснення започаткованої урядом Віктора Федоровича Януковича у 2003 році програми «Шкільний автобус». Друге — передбачити приведення в нормальний стан шляхів між селами. І третє — провести організаційні зміни в освіті, зокрема, через створення освітніх округів та здійснення управління ними на громадсько-державних засадах.

Ініціатор парламентських слухань, **секретар Комітету Верховної Ради**

з питань науки і освіти Катерина САМОЙЛИК порадила колегам:

— Вітчизняна освіта, зокрема в сільській місцевості, ступила на поріг знищення. Це відбулося не сьогодні, не рік і не три роки тому. Це відбулося значно раніше. Коли руйнувалися потужності сільгоспідприємств, промисловості, коли в гонитві за кращим шматком новоявлені буржуа забули про освіту, охорону здоров'я та культуру... Дякуючи всім скликанням Верховної Ради України ми маємо доволі непогану законодавчу базу. Але під час прийняття бюджетів дія законів постійно призупиняється, ось у чому наша біда... 1973 року Рада Міністрів УРСР прийняла рішення про підтримку сільської школи. Ось це був зразок. Тільки в Полтавській області за першу половину 1970-х років у селах споруджено 134 типові приміщення шкіл, добудовано 318 класних кімнат. Якщо ми навчимося не тільки писати програми, а й виконувати їх, то впишемо в історію наші добрі справи.

Поділився досвідом і **Володимир ГУТНИК**, сільський голова села Зимна Вода Пустомитівського району Львівської області:

— У нашому майже 11-тисячному селі протягом десяти років на 760 дітей працював дитсадок на 16 місць. Але торік завдяки допомозі обласного керівництва, завдяки тому, що скооперували кошти державного бюджету, місцевих бюджетів, залучили позабюджетні кошти, ми здали в екс-

плату сучасний дитячий садок. І стикнулися з тим, що не маємо коштів на його утримання. Така ситуація виникла тому, що під час розрахунку обсягів міжбюджетних трансфертів беруть до уваги тільки ті дитячі місця, котрі були торік, а ті, що створювалися протягом року, не враховуються. Тому пропоную Верховній Раді внести зміни у формулу розрахунку обсягу міжбюджетних трансфертів, щоб рахувати кошти не на кількість місць, які були в попередньому році, а на кількість дітей дошкільного віку в тому чи іншому населеному пункті.

— Усе це пече до болю! — схвильовано звернувся до присутніх **голова Громадської ради освітян і науковців України Станіслав Ніколаєнко**. — Найперше, що потрібно робити, це рятувати саме українське село. Бо якщо наша житниця зав'яне, то школи й дитсадки в порожньому селі просто не потрібні... Попереду всіх соціальних ініціатив Президента потрібна саме ця програма — «Українське село-2015». Щорічно по 30 мільярдів гривень слід спрямовувати на створення нових робочих місць, будівництво житла, доріг, водогонів, ФАПів, дитсадків, шкіл, спортивних споруд тощо. Якщо в селі буде 300 працездатних чоловіків і 300 працездатних жінок, будуть діти, зникнуть проблеми з наповнюваністю... Уряд давно має відмінити драконівську норму, яка була за царя і за Брежнєва, щодо обмеження в наданні безкоштовних комунальних послуг сільській інтелігенції.

— Сільській школі потрібен сучасний учитель, який, окрім глибокого знання предметів, володіє іноземними мовами, сучасними комп'ютерними технологіями. — запевнив присутніх **Віктор КОЦУР, ректор Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди**. — Наш вуз передусім готує вчителя, який може викладати дві-три дисципліни, інакше кажучи, вчителя-предметника широкого діапазону. Це особливо актуально для малокомплектної сільської школи.

— Ключова проблема сільської освіти в тому, що школи закриваються, до того ж у більшості випадків усупереч волі громад, батьків і вчителів... Залишилися 4 тисячі 279 малокомплектних шкіл. Це школи, які завтра можуть закритися, — сказав стурбовано **народний депутат України, член Комітету з питань культури і духовності В'ячеслав КИРИЛЕНКО**. — У селі Мелюшки (Хорольський район Полтавської області) є малокомплектна школа I ступеня. Її відвоювали від закриття. До травня вона працюватиме. Але з наступного навчального року районна адміністрація, обласна адміністрація знову хочуть її закрити. Знову, вчителі й діти, йдіть, куди хочете. До речі, активістів-батьків, які пікетували Міністерство освіти і Кабмін, уже міліція з прокуратурою переслідувати почали. Оце такі реалії. Так дехто з чиновників бореться із кризою в сільській освіті... Ці малокомплектні школи можна зберегти тільки тоді, коли вони будуть кращі, ніж багато міських, порівняно добре забезпечених шкіл. А це як можна зробити? Тільки запровадивши сучасні технології, тому що статистика, згідно з якою, мовляв, усе комп'ютеризовано, не витримує критики. Бо поставити старий комп'ютер і не під'єднати Інтернет — це не є нові дистанційні форми навчання. У нас тільки 4 відсотки сіл (не шкіл, а сіл!) забезпечені швидкісним Інтернетом.

На думку **голови підкомітету з питань фахової освіти Комітету Верховної Ради з питань науки та освіти Віталія КУРИЛА**, передусім треба написати конкретні програми для різного рівня виконавчої влади і стимулювати виділення на них коштів:

— Ця схема могла б мати такий вигляд: три-п'ять програм державних, дві-три обласні й одна-дві місцеві. Завдання держави — забезпечити пріоритетність фінансування сільської школи, забезпечити школу підручниками й методиками,

довести до кожного села програму «Шкільний автобус», стимулювати приплив молодих кадрів у сільську школу, провести комп'ютеризацію та забезпечити якісний Інтернет.

Голова профільної комісії Чернівецької обласної ради, начальник відділу освіти Путильської районної державної адміністрації Чернівецької області Володимир ГРЕБЕНЩИКОВ звернув увагу залу на особливу грань теми:

— Є міські школи, є сільські школи, а є сільські школи в квадраті. Це гірські школи. Про них окремо не говорять. Але кризові тенденції, про які йдеться, в горах посилюють-

День 23 квітня

Всесвітній день книги і авторського права

Це число символічне для світової літератури: цього дня 1616 року померли літератори Сервантес, Шекспір та Інка Гарсіласо де ла Вега (перуанський історик). Це також день народження Моріса Дрюона і Халдора Лакснесса.

Генеральна конференція ЮНЕСКО 1995 року в Парижі вирішила відзначити книги та авторів особливим днем у році, закликавши людство до задоволення читанням і поваги до внеску літераторів у соціальний і культурний прогрес. Так було засновано Всесвітній день книги й авторського права, а також премію ЮНЕСКО за пропаганду ідеалів толерантності в дитячій та юнацькій літературі.

Напередодні свята в українців з'явився привід порадіти за співвітчизників. Дві книги, видані у Львові, потрапили до престижного щорічного каталогу найкращих видань світу «Білі ворони-2012». Перша — «Казка про Старого Лева» Мар'яни Савки. Друга — «Рукавичка» за мотивами народної казки: дизайнерський проект з елементами прикладного мистецтва.

*Miguel de Cervantes
Su Sweden*

William Shakespeare

Володимир ГУТНИК

Станіслав НІКОЛАЄНКО і Катерина САМОЙЛИК

52

ся, примножуються... Діти живуть за 10–17 кілометрів від населених пунктів, і жоден автобус туди не їздить, а може їхати кінь, трельовальний трактор, фіра чи сани, коли добра погода. Забирати дітей до загальноосвітньої школи-інтернату батьки не погоджуються. Єдиний шлях – утримання пришкільних інтернатів, де діти живуть, харчуються три, бажано чотири рази, є в них вихователь, няня, постіль міняють... Але, шановні, у формульному розрахунку існування пришкільних інтернатів не враховано жодним коефіцієнтом.

– Ми радіємо придбанню автобусів, але з їх утриманням на балансі школи виникло чимало проблем, – повідомила **начальник відділу освіти Вільнянської районної державної адміністрації Запорізької області Аліна СУПРУНЕНКО**. – Поверніть, будь ласка, шановні народні депутати, до закону України про тендерні закупівлі позицію про непроведення тендера на закупівлю палива вроздріб на автозаправних станціях за талонами, і вам будуть вдячні всі освітяни, котрі хоч раз проводили такі торги.

Леся ОРОБЕЦЬ, народний депутат України, голова підкомітету з питань базової освіти Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, проілюструвала виступ наочним матеріалом:

– Перед вами фотографія сільської школи в селі Перейми Балтського району на Одещині. Добротна будівля, ремонт, професійний відданий дітям колектив, декілька сотень учнів. Так от, цю школу, як і 315 схожих на неї, закрили. Для продовження існування цієї школи бракувало в середньому одного, максимум двох мільйонів гривень. Закрили незаконно, під приводом консервації. Колектив і громада були готові обстоювати школу в судах... А це перед вами – проект елітної школи під Києвом у Кончі-Заспі. Для будівництва цієї школи уже вирубили 9 гектарів лісу, лише на інженерні мережі та під'їзд до цієї школи витратили з держбюджету 48 мільйонів гривень. До речі, за нормативним поділом це теж сільська школа. Тобто комусь – пусто, комусь – густо... Як нині відбувається оптимізація шкіл? Надходить рознарядка від мі-

ністра, який заявляє публічно, що 10 відсотків шкіл потрібно закрити, немає коштів, і на рівні областей і районів беруть «під козинок»... Скажіть, будь ласка, завдання оптимізації – економія коштів? Чи, може, все-таки коли-небудь у цій державі стоятимуть інші завдання, як, наприклад, підвищення якості освіти і недискримінація дітей відповідно до місця їхнього народження і навчання? Скажіть, будь ласка, чи є можливість інакше економити кошти? Ну, скажімо, не красти чи не розбазарювати?.. Ось дві ключові вимоги. Перша – не закривати школи, принаймні першого ступеня. Посилати пішки за десятки кілометрів дітей з шестирічного віку – це варварство і бузувірство. Друге – замінити залишковий принцип фінансування сільської школи на пріоритетний. Дякую за увагу.

– Актуальність порядку денного викликана руйнацією українського села. Тому слід було б Верховній Раді насамперед прийняти нову редакцію закону про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в економіці, – стверджував **директор Семенівського навчально-виховного комплексу Каховського району Херсонської області Анатолій НОСЕНКО**. – Складається враження, що після недолугих реформ в аграрному секторі економіки селяни відбувають покарання... Необхідно якомога швидше прийняти нову редакцію законів про освіту, Закону України «Про статус учителя», положення про сільську загальноосвітню школу, забезпечити реальні економічні соціальні гарантії педагогічним працівникам.

– Тут у нас урядовці хваляться, що освіта на селі жива. Так це ж якраз у супереч вашим зусиллям вона і жива. Бо люди опираються тому, що ви робите. А ви її хочете знищити, – продовжив дискусію **народний депутат України Олег ЛЯШКО**. – Ви подивіться, тут – п'ять народних депутатів. Чому? Бо їх не цікавлять ваші проблеми. Хай би кожний із цих 450 узяв на свій горб школу, дитячий садок, село – більше б від них користі було, дармоїдів цих... 150 мільйонів гривень у бюджеті цього року – на утримання державних дач для чиновників: масажисти, покоївки,

охоронці та інша челядь: усе за державний рахунок. На сільську школу в них грошей нема. У них оптимізація, бо їм на дачі не вистачає, їм не вистачає на безплатні обіди, на безплатні квіти і на все безплатне... 22 мільярди гривень – на утримання чиновницького апарату в цьому році, а на освіту – 7 мільярдів. А на культуру і бібліотечну справу – 2 мільярди... Тому пропозиції моєї лідера Радикальної партії – скорочення втричі чиновницького апарату.

– Шановні учасники парламентських слухань, нарешті дійшла черга до вчитель, – зауважила **Лариса ЧЕКМАРЬОВА, вчителька історії Красноріченської загальноосвітньої школи Кременської районної ради Луганської області**. – Я – представниця педагогічної династії. Маю сорокарічний стаж роботи в сільській школі... Низькі заробітки вчителів підривають престиж освіти, авторитет професії, формують негативне ставлення молоді до навчання. Але є засоби, як залучити молодого спеціаліста в школу. Що саме робимо ми? На сьогодні із 35 викладачів місцевої школи 20 – це колишні випускники нашої школи, ми їх задалегідь орієнтуємо на сільську школу.

– Висловлю думку, мабуть, більшої працівників сільських дошкільних закладів про необхідність внесення змін до Бюджетного кодексу. Потрібно перевести наші дошкільні заклади із місцевих бюджетів на фінансування державного бюджету, – це слова з виступу **Наталії ДОРОШЕНКО, завідувачки Протопопівського дошкільного навчального закладу Олександрійського району Кіровоградської області**. – Переді мною всі розповідали про свої проблеми, і от усі ці проблеми є проблемами нашими. Адже фінансування сільських дошкільних навчальних закладів недоцільне. Не може жоден місцевий бюджет забезпечити дитячий садок на належному рівні.

– Нині треба належати стратегічно, – підсумував тригодинні дебати **Микола ТОМЕНКО**. – Держава має дати чесну відповідь: яка доля українського села? Я переконаний, що більшість із нас головою чи розумом у місті, але серцем – у селі. Врятувати українську освіту можна, лише врятувавши українське село.